

“เฮือผาสาท” คนล้านนา

ผะหญากการท่ารางใส่ปราสาทศพ

ผู้คนสมัยก่อนกว่าจะนำศพไปฃาปนกิจที่ป่าช้า ต้องมีขันตอมมากมาย เพราะไม่มีรถอะไรที่นำมาลากศพไปสู่ป่าช้า ต้องพากันหามศพอย่างทุลักทุเล ยิ่งหมู่บ้านที่ไกลป่าช้า หากมีคนตายภายในหมู่บ้าน ต้องใช้คนหามนับเป็นหลายสิบคน ปราสาทศพหรือผาสาทใส่ศพต้องนำใส่เฮือปราสาท

คำว่าเฮือหรือเรือปราสาทศพ คือท่อนไม้ที่นำมาประกอบเป็นรางรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ต้องให้มีขนาดกว้างและยาวกว่าปราสาทใส่ศพเล็กน้อย เพื่อนำปราสาทศพวางได้อย่างมั่นคง ไม่ไถนงเงินในขณะที่ต้องหามเคลื่อนที่ไปสู่ป่าช้า

พ่ออุ๊ยมูล ผู้เชี่ยวชาญในกาทำเฮือหรือเรือใส่ปราสาทศพ กล่าวว่ “ก่อนที่จะไปตัดไม้มาทำเฮือปราสาทศพ ต้องมีขันตั้งหรือขันครูไว้ให้แกสล่าหรือช่างเก๊า (ช่างใหญ่) เมื่อขึ้นขันตั้งกันแล้วจึงพากันไปตัดไม้ ส่วนมากใช้ไม้ไผ่เหนียว ไม้ไผ่หนามเพราะมีความแข็งแรง หลังจากได้มาตามต้องการ ต้องมาตัดแต่ง วัดขนาดปราสาทศพให้เหมาะสมกับขนาดของเฮือที่จะทำ วัดได้ขนาดดีแล้ว จึงตัดไม้ยาวสองอัน ทำเป็นข้างเฮือ ตัดไม้ขวางสี่อันเพื่อวางไว้ที่หัวข้างละอัน วางไว้ที่ส่วนกลางลำอีกสองอัน เพื่อรองรับน้ำหนักปราสาท ที่สำคัญคือกาเจาะรูแปะ (สลัก) แกนไม้เมื่อวางอันยาวบนไม้ขวางแล้วทำการเจาะรูให้ตรงกัน นำแ้ (สลักไม้สอดลงไปเพื่อเชื่อมกันมิให้หัวไม้หลุดออก

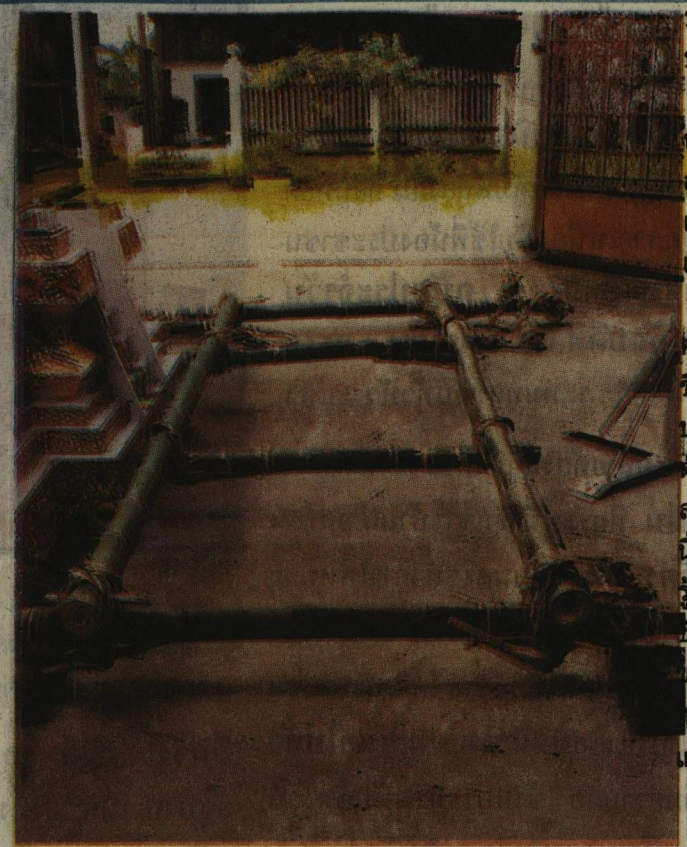

จากกัน) หลังจากนั้นนำดอกกลายหรือเส้นตอกเหนียวมาผูกมัด บิดเกลียวให้แน่นด้วยไม้แ้ที่แข็งแรง นำเส้นตอกมามัดแ้ไว้กับท่อนไม้ที่ไกลที่สุด เพื่อมิให้เกลียวเส้นตอกคลาย

จากที่ได้สังเกตการทำเฮือปราสาทศพ พบว่ เส้นต่างๆที่สล่าหรือช่างผูกมัดท่อนไม้เข้าด้วยกันนั้นจะต้องให้เส้นตอกไขว้กัน มิได้ผูกมัดเส้นตอกไปในทิศทางเดียวกัน

พ่ออุ๊ยมูล หัวหน้าสล่ากล่าวว่ “การมัดต้องให้เส้นตอกสลับ หรือไขว้กันคล้ายกากบาท แล้วใช้เส้นตอกอีกเส้นหนึ่ง มารัดช่วงที่ไม้ท่อนต่อกัน เรียกกันว่ “จ่องแอววก” หรือผู้คนทั่วไปเรียกว่ หักคอโก้นั่นเอง เพื่อให้เส้นตอกแต่ละเส้นดึงรัดเอาหัวไม้ให้แน่นติดกันมากที่สุด”

เมื่อได้เฮือปราสาทศพดีแล้ว จึงนำ

★ **เฮือผาสาทศพ ที่ใส่ปราสาทศพ เพื่อหามไปสู่ป่าช้า ของคนล้านนาสมัยก่อน.**

ปราสาทลงวางบนเฮือ (เรือ) เพื่อผูกปราสาทกับเฮือปราสาทเข้าด้วยกันอีกทีหนึ่ง

การหามเฮือปราสาทศพ ผู้คนที่หามต้องหามด้านข้างเฮือ มุมละสี่คน และตรงกลางด้านละสองคน (ชาย ขว) รวมคนหามทั้งหมดยี่สิบคน หากเป็นเฮือปราสาทศพใหญ่อาจหามถึงยี่สิบสี่คน โดยเฉพาะบ้านที่อยู่ไกลป่าช้า

การทำเฮือปราสาทศพ เท่าที่เห็นเป็นการให้ความร่วมมือกันของผู้คนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะสล่าชื่อช่างใหญ่จะได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทำเฮือปราสาทศพ ที่สำคัญคือการใช้เส้นตอกทำเจอนผูกมัดด้วยวิธีการที่ค่อนข้างยาก ผู้คนปัจจุบันหลายๆคนไม่สามารถจะผูกได้เหมือนกับผู้คนสมัยก่อน ความรู้เช่นนี้จึงเป็นที่น่าเสียดายหากไม่มีผู้สืบทอด หากนำความรู้ที่ติดต่างๆมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อาจทำให้มีชีวิตเป็นสุขขึ้น เช่นการผูกของ การมัดเจอนต่างๆของวิชาลูกเสือ เนตรนารี น่าจะนำเจอนผูกปราสาทศพมาใช้ ก็จะเป็นสิ่งที่ดีอยู่ไม่น้อย.

แหล่งข้อมูล

สัมภาษณ์สล่า อายุ 68 ปี จำนวน 1 คน ภาพเฮือปราสาทศพหมู่บ้านสันกำแพง อ.สันกำแพง จ.เชียงใหม่ โดย....**นิคม พรหมมาเทพย์**